

## Nr 52.

Av herr **Linders**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om underlättande av sprit-tillverkning utav sulfittindustriens biprodukter m. m.

Lagstiftningsfrågor rörande tillverkning och försäljning av brännvin har Sveriges Riksdag väl årligen sysslat med. Mångfaldiga ha uppgifterna varit. Beträffande själva försäljningslagstiftningen stå vi just nu inför förslaget om en djupt ingripande omgestaltning.

Min avsikt är att framföra ett spörsmål, som kan komma att innebära en fullständig revolution i brännvinstillverkningsindustrien. Det är frågan om *spritproduktion av näringsmedel eller spritproduktion av icke-näringsmedel*. Egendomligt synes mig vara, att saken icke redan tidigare trängt sig fram till full aktualitet.

Då Sverige säkerligen är det första land, som i större skala börjat producera alkohol av ämnen, vilka ej lämpa sig till djur- eller människoföda, och då tillgången av dessa råämnen är så oerhört rik, blir frågan för oss av allra största praktiska och ekonomiska betydelse.

Genom en uppfinning av ingenjör Gösta Ekström har det gjorts möjligt att tillverka sprit utav avfallsluten vid sulfittcellulosatillverkningen. Denna lut, som hittills uttappats i vattendragen och där vållat stora olägenheter, utgör gott 50 % av den använda veden, vilka alltså hittills gått förlorade. Då år 1912 producerades omkring 670,000 ton sulfitmassa i Sverige, gick sålunda det året en lika stor kvantitet — 670 miljoner kilogram — förlorade. Och denna kvantitet stiger dessutom ofantligt från år till år på grund av sulfittindustriens väldiga utveckling.

Man kan, enligt ingenjör Ekström, ur avfallsluten utvinna 50 liter 100-procentig sprit per ton sulfitmassa. Således kunde av detta

nu värdelösa avfall årligen tillverkas omkring 65 miljoner liter 50-procentig sprit eller 25 miljoner liter mer än vår nuvarande årsproduktion.

Doktor Key-Åberg beräknar, att frånsett jästfabrikerna, tillverkades under tillverkningsåret 1910—1911 här i riket tillsammans 36,444,243 liter råbrännvin av normalstyrka. Härav producerade sulfitbrännerierna 1,387,470 liter, medan återstoden, 35,056,773 liter, tillverkades av näringsmedel. Värdet av dessa näringsmedel uppgick till 5,494,995 kronor.

Den första sulfitsprittfabriken vid Skutskär sattes i gång 1909 och tillverkade per år 560,000 liter av normalstyrka. Fabriken uppfördes av Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag, som senare anlade en fabrik i Kvarnsveden. Slutligen anlade Bergvik och Ala nya aktiebolag en fabrik vid Bergvik 1911. Fabriken tillverkade under tillverkningsåret 1911—1912 tillsammans 4,346,622 liter à 50 %. De kunna med sina nuvarande apparater producera omkring 5,200,000 liter om året.

Sulfitspriten kan renas eller denatureras samt användas för samma ändamål som potatis- eller sädessprit. Den största skillnaden ligger i priset. All sulfitsprit inköpes nu av Reymersholms spritförelägningsaktiebolag för 12½ öre per liter normalstyrka, medan samma bolag för råsprit från potatisbrännerierna betalar, med avdrag för skatten, inemot dubbla priset.

En annan sak. Spritbelysningsfrågan såväl som spritmotorfrågan äro tekniskt lösta. För praktiskt bruk fordras emellertid, att spriten blir billigare. Och det *kan* sulfitspriten bliva. Men för att detta skall kunna ske, måste sulfitspritindustrien skaffas större utvecklingsmöjlighet. *På lagstiftningen kommer det an att medgiva sulfitspritindustrien rätt att tillverka beskattningsbart brännvin utan att därför, såsom nu är fallet, tillverkningen behöver begränsas till 7 månader av året.*

Mot ett sådant lössläppande av sulfitsprittillverkningen reser sig jordbruksintresset, förmånen att kunna avyttra en del jordbruksprodukter till brännerierna. En hastig omkastning skulle säkerligen vara till stort förfång för många jordbrukare.

Undantager man pressjästfabrikerna, som ju i alla händelser äro nödvändiga, användas här i landet för sprittillverkning per år 9 miljoner kilogram spannmål och 1½ miljon hektoliter potatis. Räknat i procenttal, användas vid brännerierna icke fullt 0,4 % av

årsskörden spannmål och icke fullt 6,4 % av potatisskörden. Samtidigt importera vi emellertid av spannmål en kvantitet, som är 44 gånger större än den vid brännerierna använda, och av potatis en kvantitet, som motsvarar omkring 30 % av den för sprittillverkningen använda.

Dock, eftersom särskilt potatisodlingen för bränneribehov är koncentrerad inom vissa län, så kunna dessa beräkningar icke rubba den faktiska ekonomiska betydelsen av bränneriindustrien för jordbruket i sina trakter. Därtill kommer, att potatisodlingen ofta bedrivs på jord, som icke så förmånligt kan brukas för andra odlingar. Någon omläggning av jordbruksdriften med ekonomisk fördel kan ju alltid påräknas vid en övergång till sprittillverkning av icke-näringsmedel. Men i stort sett framställer sig frågan, hur potatisskörden för framtiden skall tillgodogöras.

Till en tredjedel bör potatisodlingen i bränneridistriktet kunna omläggas till odling av matpotatis, som i stället för den utländska varan torde kunna erövra marknaden inom landet. Men för att så skall kunna ske, måste statsmakterna se till, att leveranserna till regementena fullgöras med svensk vara samt att fraktlindringar uppåt landet underlätta avsättningen i görligaste mån. Återstår sedan att förbruka den övriga delen av potatisskörden till kreatursfoder. I färskt tillstånd kan det icke alltid ske. De försök med tillverkning av så kallade potatisflingor, som gjorts, ha icke slagit väl ut i ekonomiskt avseende. Säkerligen ha de nya potatistorkerierna i Tyskland bättre löst problemet. Jag hade tillfälle att i sommar besöka ett par dylika torkerier, där potatisen ångkokades och sedan pressades i tunna kakor, som sedan i torrt tillstånd kunde bevaras obegränsad tid och utgjorde ett ypperligt kreatursfoder. Det uppgavs för mig, att dessa potatistorkerier kunde betala potatisen med samma pris som ortens brännerier, men den största betydelse hade de fått genom en ökad och intensivare svin- och nötkreatursuppfödning i kringliggande nejd.

Lika nationalekonomiskt riktigt som det synes mig vara, att sprittillverkningen för framtiden baseras på sulfitlutens användning, lika rättvist förefaller det att, *innan omläggningen sker i större omfattning, undersöka och vidtaga åtgärder, så att icke de hittillsvarande odlarna av råvaran lida något avbräck.*

Det är emellertid tydligt, att vi *genast* måste gripa oss saken an!

Ha vi råd att årligen bränna sprit av näringsmedel för 5½ miljoner kronor, medan vi importera för mångdubbelt och tappa ut jäsbart socker i våra vattendrag för 7 miljoner kronor om året? Ha vi råd att från utlandet köpa fotogen och bensin för många miljoner kronor årligen, när vi själva kunna tillverka lys- och drivkraft tillräckligt av värdelöst råmaterial?

Tvivalsutan ha vi råd, eftersom vi bestå oss den lyxen!

Men är det klokt?

För min del tillåter jag mig besvara frågan med att föreslå,

det Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en allsidig utredning, huruvida och under vilka villkor de hinder, som förefinnas i gällande brännvinslagstiftning mot ett vidsträcktare tillgodogörande av sulfitindustriens avfallsprodukter för sprittillverkning, måtte borttagas eller mildras och i sammanhang därmed vilka åtgärder staten bör vidtaga för att underlätta avsättningen och förbrukningen av de näringsmedel, som icke vidare komma till användning vid sprittillverkningen, samt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1914.

*Sven Linders.*